

ז'עת ז'קני"ם

עלון שבועי להגדלת ורוממות התורה ולומדיה, והחדרת השקפה טהורה ואמתית לכל אחד מישראל

גליון מס': 298 פרשת תולדות שבת קודש ב' כסליו תש"פ (30 בנובמבר 2019 למנינים)

בנשיאות מורנו הרב חיים רבי שליט"א

בס"ד

תל-אביב	כניסה	יציאה	ר"ת
16:16	17:15	17:49	
ירושלים	16:20*	17:14	17:53
חיפה	16:04	17:13	17:47
באר שבע	16:18	17:17	17:51
*לנוהגים 40 דק' 16:00			

"לכה דודי לקראת כלה, פני שבת נקבלה"

המשא המרכזי

מורנו הרב שליט"א

אכילה ושתייה לשם שמים

חווה, ולכן הלבשה רבקה את יעקב בבגדי עשוי החמודות שהם בגדיו של אדם הראשון, וכאשר נכנס יעקב אל יצחק, נכנס עימו ריח גן עדן, כמו שהקללה היתה על ידי הנחש בגן עדן, ומדויק כן בפסוק "בא אחיך במרמה", שזהו התיקון - להשיג את הברכות ב'מרמה', ולכן הוסיף יצחק ואמר "גם ברוך יהיה", והדברים אהובים ומתוקים מדבש! ובזוהר הקדוש על הפרשה, מובא שאם יעקב לא היה זוכה בברכות, היתה סכנה להמשך קיום העולם. וכן בגמרא (ע"ז י"ג) אוי ואבוי לעשוי ועצקות יעקב, ע"ש. ולמדנו מכאן איזה תיקונים גדולים ניתן לעשות ולהרויח על ידי אכילה ושתייה, וכן להיפך, קלקולים גדולים, רחמנא ליצלן. וכידוע מ'השומר אמונים' בספר שולחן הטהור (פסק 6) שקדושת האכילה היא עבודה קשה מכל העבודות הרמות, ויותר קל להתענות מאשר לאכול לשם שמים. ואכילה גסה מושכת עצלות ועצבות, ומפילה את האדם מהקדושה, רחמנא ליצלן, ע"ש. וידוע מרבינו הבן איש חי זיע"א שאמר בדרך צחות: אין קידוש אלא במקום סעודה - שאדם קדוש ניכר כיצד אוכל וסועד לשם שמים (ע"ז ב"ח).

ע"ש פרשת בילשתי בהקדמה.

והרי לפניך קורא נעים, כמה עצות והנהגות טובות בעת האכילה: א. לדקדק מאד לברך מאה ברכות בכל יום, ובכוונה גדולה, שזה תיקון גדול באכילה. ב. לכוון שהאכילה תהיה לשם שמים, כלומר, שיהיה לנו כח על ידי האכילה לעבוד את ה' יתברך (אור"ח סי' נ"א). ג. להתאמץ שלא להרבות באכילה, בבחינת לא למלאות את הכס, (רמב"ם הלכות נעוה פ"ד), ולכוין לקיים את הפסוק "ונשמרתם מאד לנפשותיכם". וכן להתעמל ולהתייגע בכל בוקר (רמב"ם פ"ד מהלכות נעוה), וזה מסייע לאכילה נכונה, ומקיים בזה "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" בשלימות. ד. לכוין מידי פעם לשבור את תאוות האכילה, ולקיים בזה תענית הראב"ד, כידוע (ע"ז ב"ח) בהר"ם בחוקותיו, ומש"כ סי' תקע"א ס"ג. ה. ישנה סגולה נפלאה להרוות ולהוריד במשקל לשם שמים, כדי להיות בריאים וחזקים לעבודתו יתברך, והיא שלא להסתכל על האוכל, וזה מונע את התאוה, ו"צדיק אוכל לשובע נפשו". וכאן המקום להעיר, שיש לברוח מניתוח 'קיצור מעיים', משום שניתוח זה הוא מסוכן מאוד, ואינו בריא לאדם. ו. יש לאהוב אכילת מצוה, כגון סעודות שבת קודש, וכדומה (ע"ז ירושלמי פ"ק דסנהדרין ארבע בני"ח ח"ד ס"ם ט"ז). ז. כל תאוה אכילה שאדם מתגבר עליה, הרי זה כמקריב קורבן עולה לה', ועושה בזה רעש גדול בשמים. ויש לכוון בזה בבחינת "קדושים תהיו", ועל ידי כך יקבל כח גדול שלא לעשוי, ולא לאכול לברכה ברימים המוקימים לבריאות, והרי זה בבחינת מה שאמר יצחק אבינו ליעקב: "ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'". והלוואי שנוכח לכך, והיתה לה' המלוכה!

כל על יצחק אבינו ע"ה, וכך אינם משפיעים עלינו לדורות, אלא הכל בהשגחה פרטית משמים בלבד. וכמו שמצינו במצוות הצדקה, שבעתות רעב היא מצילה את האדם ממוות (ע"ז י"ד סי' ר"ח). וכן רואים בימינו איך שאברכים יקרים המסולאים בפז, שוקדים על התורה ועל העבודה, וכולנו חיים בזכותם! ועם כל הקשיים והנסיגות, הם פרים ורבים על הארץ, לגאון ולתפארת.

ועל סיפור השלישי בפרשתנו - שעשו הפלישתים ריב עם יצחק על בארות המים - מבואר ברמב"ן שיש כאן רמז על בית המקדש הראשון, השני, והשלישי שיבנה במהרה בימינו אמן, וקרא להם שמות כמו שקרא אברהם אבינו ע"ה, ומעשה אבות סימן לבנים, עד שהשלים יצחק עם אבימלך ואנשיו, ועשה להם משתה, ואכלו ושתו והתפייסו כולם. והיה פחד גדול מהשמים על אבימלך ועל תושבי ארצו (במגילת בילשתי). ומשמים היתה השגחה פרטית על יצחק אבינו ע"ה להצליח תמיד במעשיו, משום שהיה עולה תמימה ונאור בגבורה.

והסיפור הרביעי - יצחק אבינו מבקש מעשוי שיביא לו מטעמים שהוא אוהב, ומשמים זכה יעקב להביאם. ובספר 'מחשופי הלבו' של רבינו הקדוש רבי יעקב אביחצירא זיע"א (ספר רב"ה של המלכה סאלי זיע"א) מקשה, מדוע יצחק מבקש שיביאו לו אוכל כדי שיוכל לברך, וכי אי אפשר לברך בלי 'מטעמים'? ועוד, מדוע מבקש יצחק לברך את עשוי דוקא ולא את שניהם? ועוד, מדוע הוא מבקש "שא נא כליך תליך וקשתך", וכי אין בקשה זו מיותרת? ועוד קשה, היתכן שיצחק אבינו בעל העקידה יאמר "ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי"? הרי למדנו שאוכל לא אוהבים, אלא אוכל אוכלים, ואת ה' יתברך אוהבים, וכן אוהבים כל יהודי, אוהבים את התורה, אוהבים דפי גמרא ופרקי משנה, וכיצד אם כן יצחק אומר על האוכל "כאשר אהבתי"?

אלא מתרץ רבינו הקדוש זיע"א, שרצה יצחק לתקן את חטא אדם הראשון, שאכל מעץ הדעת על ידי פיתוי הנחש וגרם מיתה לעולם, וביקש להפוך את הקללה לברכה על ידי אכילה, ברוח הקודש ממש! וכמו שהקללה היתה על ידי אכילה, כך הברכה תהיה על ידי האכילה. ולכן ביקש יצחק את המטעמים דוקא מעשוי, משום שהוא הגדול מבניהם, וחשב שהוא אכן צדיק במעשיו ומצוה בגדול יותר מאשר בקטן, אף שלמעשה שניהם ראויים לתקן. וכל זה מכוון מאת ה' יתברך, שיצחק לא ידע את מעשיו הרעים של עשוי, וכשם שהנחש התנהג ברמאות עם חוה ועל ידי זה פיתה את אדם הראשון, כך הברכה עברו מעשוי ליעקב ברמאות. ולכן אמר יצחק לעשוי: "שא נא כליך יגוי", והיינו שיכוון לצוד צייד, כדי לתקן ולהוציא את הכח מהסטרה אחרא, על ידי היראה והקדושה ברבית הלשון וברית המילה. ומשמים גלגלו ושהיה התיקון על ידי רבקה כמו שהקלול היה על ידי

בפרשת השבוע פרשת תולדות, מסופר בארבע מקומות (כפי שיבואר להלן) על עניינים הקשורים לאכילה ושתייה, ודבר זה מחייב אותנו לתת את הדעת ולהבין, מהו המוסר השכל אותו ה' יתברך מלמד אותנו בפרשה זו. והנה אם נתבונן בדבר, נגלה חיוק נפלא בעניין האכילה, ונראה עד היכן מגיע עניין קדושת האכילה, שהרי אם אדם יקדש עצמו באכילה ושתייה, הרי זה כמו שהקריב קרבן לה', וכאילו שאכל משולחנו של מקום (לכות פ"ג משנה ג), ולא עוד אלא שמוכא בגמרא (תמ"ג כ"ז) ששולחנו של אדם מכפר עליו, ומאידך, אדם שאינו מקדש עצמו באכילה כראוי, עלול הוא לרדת מהקדושה, בבחינת זבחי מתים (לכות פ"ט), ובבחינת אכול ושתו כי מחר נמות (זע"ה פ"ק כ"ג). והדברים נוראים! ומסופר בגמרא (ע"ז ל"ח) על רב זביד שהחמיר בדיני בישולי גויים, ואנשי ריש גלותא השקו אותו חומץ, ורב זביד נחנק ומת, אלו התוצאות של תאוות האכילה. ואלו ארבעת המקומות שבהם מסופר על ענייני אכילה ושתייה: ראשית, מסופר על עשוי שבא מן השדה עיף ורעב, ויעקב נתן לו לחם וניזר עדשים, ואז כתוב על עשוי: "ויאכל וישת, ויקם וילך, ויבז עשוי את הבכורה". בשנית, מסופר שהיה רעב בארץ, ויצחק אבינו הלך לארץ פלישתים, ושם הוא מקבל הוראה מה' יתברך שלא לרדת לארץ מצרים. בשלישית, מסופר שהפלישתים עשו ריב עם יצחק אבינו על בארות המים, ולבסוף יצחק עורך להם משתה כיד המלך, "ויאכלו וישתו", ונעשה ביניהם שלום. ברביעית, מסופר שיצחק אבינו ע"ה מבקש מעשוי: "עשה לי מטעמים כאשר אהבתי", ורבקה שומעת, ומזרזת את יעקב לקחת שני גדיי עזים, כדי שתעשה מהם מטעמים ליצחק, וכן יין ולחם, ומצווה את יעקב להביאם ליצחק, ויצחק אוכל כדי שבעו ונהנה, ויעקב מקבל את הברכות...

והעיקר הגדול בכל סיפורי התורה - שהם קודש קדשים - הוא ללמוד מהם מוסר השכל והנהגה לדורות. וכדברי הרמב"ן (בפרשת תולדות ובפרשת וישלח), שיש כאן רמז לדורות, כיצד להתנהג מול אומות העולם. והנה על הסיפור הראשון בפרשתנו - שעשוי היה עיף וביקש אוכל מיעקב, ולבסוף ביזה את הבכורה, אומרים חז"ל הקדושים (מ"ד פ"ק ס"ג, ע"ש) שעשוי הרשע הבזיז את חבריו, כת של פריצים, כדי לאכול מיעקב וללעוג עליו, ולבסוף ככה זועק עד לשמים על כך שהפסיד את הבכורה והברכות. וניתן ללמוד מכאן, שאין לרשעים בעולם הזה הנאה אמיתית, אלא כל הנאתם היא הנאה רגעית, ולבסוף הם מלאים בחרטות, מושפלים עד עפר, ובוכים על רוע מעללם (עירובין י"ג).

ומהסיפור השני בפרשתנו - שהיה רעב בארץ, ויצחק אבינו אינו יורד למצרים על פי ציווי ה' יתברך, ובכל זאת זכה לעושר גדול פי 'מאה שערים', ניתן ללמוד שהרעב והסכנה לא השפיעו

ובזה מבוארת מטרת הירושה, שה' יתברך מביא לאדם ממון לשליחות בעולם, ושליחות שלא הושלמה על ידי האב מושלמת על ידי בניו ובראשם הבכור. ולכן זוכה הבכור לכפל בירושה ולכן זוכה הוא בברכה, משום שברכה לבכור ברכה היא לכל בני הבית. כביכול אומר ההורים לבנם הבכור, שמור על אחיך לאחר הסתלקותנו מן העולם, וקבל גם מימון כלכלי ורוחני למימון הפעילות...

משום כך רצה יצחק לברך את הבכור, כי הוא זה שקבל על עצמו את כלכלתם הרוחנית והגשמית של אחיו בעת צרה וצוקה והוא זה שיעמוד לימינם בשעת דחקם.

ומאותה סיבה ניתנת הבכורה למכירה, את האחריות והשעבוד לבני המשפחה ניתן להמיר מאח אחד למשנהו, כי בסך הכל מדובר כאן ב'תפקיד' ולא סתם ב'תואר מובנה'.

וזה גם הסיבה לכך שנלחם יעקב כל כך לקבל את הבכורה מאחיו. מעבר לזכויות של הבכורות בבניין בית המקדש, ומעבר להיותו ראשון לנחלה. רצה יעקב אבינו להיות המנהיג הבלעדי של המשפחה, ולא להצטרך חלילה ביום מן הימים למצוא את עצמו בספינה שמי שמנווט אותה בהשראת ההורים הוא לא אחר מאשר אחיו הגדול עשיו.

המלחמה של יעקב בעשיו היתה מלחמה רוחנית, הוא רצה לשלוט בהלך הרוח ובחיי המשפחה, ולא להיות נשלט אחרי אה שהוא "איש יודע ציד איש שדה".

והלך לכולנו?

ראשית, במלחמה רוחנית לא מתפשרים, נלחמים עד שמשיגים שליטה רוחנית מלאה.

ושנית, הבכורים שבינו יבינו את גודל האחריות המוטלת עליהם ויעשו ככל יכלתם לגונן ולסייע לאחיהם בכל צומת דרכים בחיים הרוחניים הגשמיים ובכלל.

והצעירים יותר יזכרו, שבכורה זהו תפקיד שאם הבכור לא ממלא אותו כראוי לא נוטשים אותו פשוט רוכשים אותו ומקבלים אחריות.

הבכורה היא זכות וגם חובה, כאשר בעליה לא יודע להעריך אותה כיאות, יש להעביר אותה ממנו ולקבל אחריות, גם אם אתה לא ראש השבט ממש. אין צורך בהכתרה ובשלטי חוצות ואין מקום למחלוקת. אבל יש מקום למסירות יתר למען האחים, ובעצם למען ההורים, החיים ורווים נחת או נוחם עדן השמחים בשלימות המשפחה.

ודבר נוסף:

זה נכון במשפחה, זה נכון במקום הלימודים והעבודה, וזה נכון גם בחיי הקהילה.

יש לך את הזכות להיות בכור, במחויבויות יתר למען משפחתך וחבריך, מתנת הבכור ניתנת לעיתים לבחירה, קבל מחויבות ודראג לאחריים והנה אתה בכור רוחני.

ברוכים תהיו!

בפרשתנו (בראשית כה, כט) מתרחש האירוע הבא:

וַיִּזַד יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֵא עֵשָׂו מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא עַיִף: וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן הָאֲדָם הָאֲדָם הַזֶּה כִּי עַיִף אָנֹכִי עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אֲדָוָה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מְכֹרָה כִּיּוֹם אֶת בְּכֹרְתְךָ לִי: וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הֲנֵה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לַמּוֹת וְלֹמָה זֶה לִי בְכֹרָה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשְׁבְּעָה לִּי כִּיּוֹם וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת בְּכֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב: וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לַחֵם וְנָזִיד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיִּשְׂתֵּי וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה: יַעֲקֹב רֹכַשׁ אֶת הַבְּכֹרָה מֵאֲחִיו הַגְּדוֹל עֵשָׂו, וַיֵּשׁ לְזוֹה גַם הַמִּשְׁךְ. כְּשִׁיחַק הָאָבָא מֵרְגִישׁ שִׁזְמוֹנוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה אוֹזֵל, הוּא מְזַמֵּן אֶת עֵשָׂו וּמְבַקֵּשׁ לְבָרְכוֹ. רְבִיקָה רַעֲיִיתוֹ שִׁעוּלָה' עַל כֵּךְ בְּדֶרֶךְ לֹא דֶרֶךְ, מְבַקֶּשֶׁת מֵיַעֲקֹב הַקָּטָן לְהִתְחַפֵּשׂ לְעֵשָׂו הַגְּדוֹל וּלְקַבֵּל אֶת הַבְּרִכּוֹת. יַעֲקֹב עוֹשֶׂה זֹאת, וּלְמִרְוֵת חוֹסֵר הַבְּהִירוּת יַצְחָק מֵעֵנִיק לוֹ אֶת הַבְּרִכּוֹת.

לאחר מכן כשמגיע עשיו, רצף הפסוקים (סס כו, לב) מספר לנו כדלהלן:

וַיַּחֲרֵד יַצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד מְאֹד וַיֹּאמֶר מִי אֶפְּוֹא הוּא הַצֵּד צִיד וַיָּבֵא לִי וְאֶכֶל מִכָּל בְּטָרִם תָּבוֹא וְאֶבְרַכְהוּ גַם בְּרוּךְ יִהְיֶה: כְּשִׁמְעַע עֵשָׂו אֶת דְּבָרֵי אָבִיו וַיִּצְעַק צָעָקָה גְּדֹלָה וּמָרָה עַד מְאֹד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו בְּרַכְנִי גַם אָנִי אָבִי: וַיֹּאמֶר בָּא אַחִיךָ בְּמִרְמָה וַיִּקַּח בְּרַכְתְּךָ: וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבנִי זֶה פְעַמִּים אֶת בְּכֹרְתִי לָקַח וְהֵנָּה עָתָה לָקַח בְּרַכְתִּי וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶצְלַתְּ לִי בְרַכָּה:

כלומר, מצד אחד יצחק מתלונן על הגניבה, ומצד שני הוא מאשר את הברכות ואומר "גם ברוך יהיה". משהו כמו סתירה מיניה וביה, כביכול: "גנב גנב, אבל שיהיה לו לבריאות..."

ועל כך מסבירים חז"ל, שכאשר סיפר עשיו בזעקתו שזו הפעם השניה שיעקב 'מסדר' אותו, והפעם הראשונה היתה כשרכש ממנו את הבכורה. אז אמר יצחק את המילים "גם ברוך יהיה", [אין מוקדם ומאוחר]. כלומר: בני היקר עשיו, חשבתי שאתה הבכור ולכן בקשתי ממך להגיע לכאן לקבל את הברכות. אולם אם אתה מספר לי שבעבר מכרת לו את הבכורה, אם כן טוב שנטל הוא את הברכות כי הן אכן מגיעות לבכור.

וכאן יש לשאול כמה שאלות:

ראשית: מה המיוחד כל כך בבכורה שגורמת לקבלת הברכה יותר מיתר האחרים, וזה עוד בנוסף לחלק פי שנים שמקבל הבכור בירושה יותר מיתר האחים?

שנית: איך ניתן לרכוש או למכור מכורה כזו, הרי זה משהו מובנה שלא ניתן להמירו?

שלישית: מה בער ליעקב כל כך לרכוש בכורה, לא הספיק לו להיות ה'בן תורה' של המשפחה, הוא חייב גם להיות בכור?

והתשובה לכך היא, על פי דברי החינוך במצוות הבכורה (מטו) (ס) "מתנת האל לאדם מתנה עולמית היא, ואינו בדין שאחר שהסתלק גופו תתבטל המתנה, ולכך ממשיכה היא בבנים שהם המשכו. ולכן באין בנים זוכים קרובי שודאי גם על ידם ידע לפעול נכונה ולכן זכה למתנות".

שאלה יפה

שׁוֹת ממוּרנו הרב שליט"א

תשובה: אין צורך להימנע מכך, ואדרבא עדיף לתקן בגדים אלו, ולעורר ולחזק את אותן נשים עד כמה שאפשר, לצניעות, לטהרה, לחינוך הבנים והבנות לתלמודי תורה, וכן על זה הדרך. שהרי אם תלך לתופרת מהציבור הכללי, יצא שכרנו בהפסדו, ומקלקלים הרבה יותר, רחמנא ליצלן, ואילו על ידי שהולכת אצל תופרת יראת שמים, מתקנים את הנשמות כמה שיותר.

להחזיק טלפון עם מערכת סינון

שאלה: מובא בכל שבוע בעלון הנוכחי 'דעת זקנים' פרסום נגד הטלפונים הלא כשרים שבו כתוב: 'הוציאו את המכשירים הטמאים'. האם מדובר דוקא במכשירים פרוצים לגמרי, או שמא מדובר גם במכשירים שיש להם מערכת סינון?

תשובה: מה שניתן להוציא, מצוה גדולה להוציא, וטלפון 'כשר למהדרין', הוא טלפון שאין בו כלום, גם לא אפשרות לכתוב הודעות וכדומה, משום שלצערינו יש בזה תקלות ויצר הרע, ושלא נדבר על שריפת הזמן והרס השלום בית, כידוע. ולכן חובה קדושה לזרוק כל מכשיר שאינו 'כשר למהדרין' כנ"ל, והפסולת לסל וחסל!

תלמיד שמחמיר בדברים שרבו מיקל בהם

שאלה: רב שמיקל בדברים מסוימים, כגון באכילת פירות מחוץ לסוכה, או בנטילת ידיים למים אחרונים שלא מכלי, או לנשק תפילין של ראש לפני הנחתן, שביהלכה ברורה כתב שאין לעשות כן משום הפסק, או שאינו שם טלית על ראשו בעת התפילה, וכן כל כיצא בזה, האם מותר לתלמידו להחמיר בהם?

תשובה: כתוב בספר עבד לעבדי ה' על המשנה באבות (פ"א מט"ז) 'עשה לך רב וכו', שלא כתוב שם עשה לך רב אחד, ולכן אם מרגיש עבודת ה' בחומרות מסוימות, יש לו לנהוג כפי הצורך פעם כפוסק פלוני ופעם כפוסק אלמוני. אולם יש לזהר בזה מאוד שלא תצא תקלה חס ושלום, וכגון בדיני ברכות ששם אומרים 'ספק ברכות להקל', ואם יחמיר על עצמו לברך עלול הוא להיכשל בברכה לבטלה. וכן אם החומרה באה על חשבון אחרים, וכגון בדיני טהרת המשפחה וכדומה, יתכן שיהיה אסור לו להחמיר. ולכן צריך חכמה גדולה ללכת בין הטיפות, כדי שיהיה אהוב למעלה ונחמד למטה. ואדרבא, פעמים שאם יחמיר על עצמו יפסיד על ידי כן מצוות, וחבל. וכגון להפריד את הציציות בשבת, שמרן זיע"א התיר בזה ביביע אומר (ד"ה סי' ג), הנה אם יחמיר על עצמו בזה כהבן איש חי, הרי שיפסיד מצוה, וחבל, ועוד שמרן סיים שם ואין להחמיר, והבן. וכן לנשק התפילין של ראש קודם הנחתן, הנה אם יחמיר על עצמו, הרי שיפסיד מצוה, וחבל להחמיר בזה, שהרי מה שקשור למצוה לא שייך בו הפסק, ועוד שלפי הקבלה יש מצוה להסתכל על השיני' וכו'. ופשוט.

ומסתבר לומר, שרב המיקל בהלכה, אין בכונתו בזה להורות לתלמידו שאסור להחמיר, אלא לעצמו הוא מיקל, ובודאי שהוא סובר שאם תלמידו חפץ להחמיר, רשאי הוא להחמיר. ועוד, שכל ההלכות כעין אלו המוזכרות למעלה, הינן הלכות הכתובות בספרי ההלכה, ואין בהן דין של מורה הוראה בפני רבו, ולכן מותר להחמיר.

הפתיחה, או שמא כאן הדין שונה? ומה דין האוכל שהביא הקטן מן הרכב באופן הנ"ל?

תשובה: מרן רבינו זיע"א מביא ביביע אומר (ד"ה סי' קה) (ז"ת ט"ז) בשם מרן הרב נאמ"ן שליט"א, להתיר לפתוח את דלת המקרר על ידי קטן שלא הגיע לחינוך, אף אם נדלקת הנורה בעת הפתיחה, ומשמע שמסכים עימו, ע"ש. ולכן במקום צורך גדול, כשאינו גוי ואין אפשרות אחרת, מותר לומר לקטן שלא הגיע לחינוך לפתוח את דלת המקרר, או דלת הרכב, אף שנדלקת נורה בעת פתיחתה. ויש להסביר לקטן שדבר זה מותר משום שיש בזה פסיק רישא ואיסורו רק מדרבנן, ולא נחא ליה משום שכל הבית מלא אורה, ולכן יש מתירים שיעשה כן הקטן (ע"ל פי דברי מרן הב"י כ"י ר"ט ס' כ"ט). ועיין עוד בירחון 'אור תורה' (תש"י תפ"ט), ותהנה.

והוא הדין שיש להקל לסגור על ידי שינוי את דלת המכונית, או המקרר, אף על ידי גדול. ועיין למרן רבינו ביביע אומר (ד"ה סי' כח), ולכולי עלמא מותר לכולם לאכול מן האוכל שהוציא הקטן מהמכונית, או מהמקרר, משום שלא עשה מעשה ממש של איסור באוכל עצמו (ועי' לדבריו המדויקים בספר מנחת אהבה ד"ה פ"ה י"ב ע"ג).

טלטול חיית מחמד בשבת

שאלה: האם מותר לשחק עם חיית מחמד בשבת קודש, כגון ציפורי דרוור, או תוכי, או דגי זהב בתוך צנצנת זכוכית וכדומה?

תשובה: מותר. והן אמת שמרן רבינו הגדול זיע"א מחמיר בזה, מכל מקום יתכן שלאלו הסובלים מבעיה נפשית, וזה מרגיע אותם, אין בזה דין מוקצה כלל (וכמו שפסק הגאון רבי חיים נאה בספרו 'קצות הושלן', הוצ' ביביע אומר סי' ט), ויש בזה כעין קל וחומר, ומה כשיש צער בעלי חיים, כאשר החיית מחמד נמצאת בשמש, ויש צורך לטלטלה למקום צל, שמותר לטלטלה, על אחת כמה וכמה כאשר יש צער למשפחה שיהיה מותר, והבן. ובפרט כשזה אמצעי בעבודת ה', והיינו שאחר שנחנים מהמשחק מקבלים כח והולכים לשיעור תורה, או שקוראים בבית תהלים, וחוזרים על החומר הנלמד בתלמוד תורה, והבן.

להדליק 'מפזר חום' בשבת

קודש על ידי גרמא

שאלה: אדם שכיוון בערב שבת את 'מפזר החום' על ידי 'שעון שבת' ככדי שיפעל בשבת, אולם עוד בטרם שפעל 'מפזר החום', בא הקטן וכיבה אותו. האם מותר להדליק שוב את 'מפזר החום', באופן שלא יפעל כעת אלא לאחר זמן על ידי השעון שבת?

תשובה: דבר זה נקרא גרמא בשבת קודש, ולכן יש מתירים לכתחילה להדליק על ידי גרמא. אולם יש אוסרים מדרבנן, ולכן לצורך חולה או ביום קר מאד, מותר על ידי גרמא (ועי' הלכות עולם ח"ד דף ע"ג). וכמוכן שעדיף על ידי גוי בגרמא, והרי זה מצויין (ועי' יבי"א ח"ז סי' ל"ג-ל"ד ותבאר).

תיקון בגדים שאינם לפי רוח התורה הקדושה

שאלה: האם מותר לתופרת לתקן בגדים שאינם לפי רוח התורה, או שמא עדיף להימנע מכך?

להיכנס לתוך ארבע אמות של קטן, שעדיין לא סיים תפילתו

שאלה: אדם שסיים את תפילת שמונה עשרה, ומאחוריו עומד ילד קטן מתחת לגיל בר-מצוה שעדיין לא סיים את תפילתו. האם מותר לו לפסוע שלוש פסיעות ולהיכנס לתוך ארבע אמותיו?

תשובה: איסור זה שלא לפסוע לתוך ארבע אמות של המתפלל העומד מאחוריו, הוא משני טעמים: האחד, מפני שמפריע לו בכונתו. והשני מפני שמפסיק בינו לבין השכינה (עיין במש"כ סי' ק"ב ס"ק ט"ז). ויתכן שבקטן המתפלל מאחוריו אין את הטעם השני, ואף הטעם הראשון הוא רק בקטן שהוא סמוך לבר מצוה, וכמו שמובא בגמרא (נדר"ב כ"ג) מופלא הסמוך לאיש, כלומר, סמוך לבר מצוה. ובמה דברים אמורים? בילד שבאמת מכון בתפילתו, ושואף להיות תלמיד ישיבה, ולהתרחק מהמודע הקלוקלת, מהבלורית ומכל השיפצים למיניהם, שאם לא כן, בוודאי שהוא אינו מכוין, וממילא אין כאן שום טרידה כאשר הוא פוסע לתוך ארבע אמותיו, וכן נראה פשוט! ובפרט אם הוא כבר נמצא בתוך ארבע אמותיו של הקטן, שזה קל יותר, כידוע. ולמעשה נראה שאם צריך לפסוע, כדאי שיפסע בשקט ממש מבלי להפריע, ואז אין כאן טרידה, ומותר. ורבינו מרן הראשון לציון הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א בספרו הנפלא 'ילקוט יוסף' (סי' ק"ב סעיף י"ג), המליץ לכתחילה להחמיר בזה, ע"ש.

ועיין עוד בהסכמת מרן ראש הישיבה הרב נאמ"ן שליט"א לספר המתוק 'אשי ה' לאחד מתלמידי ישיבת 'כסא רחמים', ותהנה!

בירך על מאכל או משקה, ולאחר מכן נדרם לכמה דקות

שאלה: אדם שבירך על מאכל או משקה, ולאחר מכן נדרם לכמה דקות, האם חוזר ומברך?

תשובה: כתוב בשו"ע (סי' קע"ח) ששינת עראי בתוך הסעודה לא הוי הפסק, ובכף החיים (סי' ס"ק ט"ז) פסק שהוא הדין אם אכל מיני מזונות או שתה יין, דלא הוי הפסק, ע"ש. ולמעשה נראה שאם נדרם לכמה דקות על הכסא, או אפילו למשך חצי שעה, אין כאן דין הפסק, ויכול להמשיך לאכול ולשתות מבלי לחזור ולברך.

וכן הוא הדין לגבי ליל תענית ציבור, ששינת קבע נקראת הפסק, ועל ידי כן כבר התחיל בתענית (כמובא בס' תה"ד), עם כל זה בשינת עראי אין דין הפסק, וכל שכן בנידון דידן. ולכן יכול להמשיך באכילה ושתיה.

ועיין בשו"ע (סי' תע"ח) לגבי אפיקומן, שיש בשינה הפסק, אולם לא בנידון דידן, ופשוט.

פתיחת דלת מכונית בשבת קודש על ידי קטן

שאלה: אדם ששכח בערב שבת שקית עם חטיפים ברכבו, ובשבת קודש רוצה לשלוח את בנו הקטן בן השש אל הרכב להביאה. ואף על פי שדלת הרכב אינה נעולה, ואפשר לפותחה שלא על ידי שלט, מכל מקום בעת פתיחת דלת המכונית נדלקת נורה חשמלית. והשאלה היא, האם מותר לקטן לפתוח את דלת המכונית כדין פתיחת דלת המקרר, שמותר לקטן לפותחה אף על פי שנדלקת הנורה בעת